

ראש השנה ג

שאלה (מראש השנה דף ב): אמר רבי יוחנן: מנין למלכים שאין מונין להם אלא מניסין?
תשובה של ר' יוחנן: שנאמר (מלכים א ו) **ויהי בשמחת שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחדש ניו הוא החדש השני למלך שלמה**,
על ישראל,

מקיש מלכות שלמה ליציאת מצרים.

מה יציאת מצרים מניסין - אף מלכות שלמה מניסין.

שאלה על התשובה: ויציאת מצרים גופה מניסין? דילמא מתשרי מניסין!

תשובה: לא סלקא דעתך, דכתיב **ויצא אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' ויאת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש**,
וכתיב **ויהי בארבעים שנה בצאתי עשר חמש באחד לחדש דבר משה ודו'**,

• מדקאי באב וקרי לה שנת ארבעים,

• וקאי בשבט וקרי לה שנת ארבעים

מכלל דראש השנה לאו תשרי הוא.

אם מוניס מניסין

12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון	תשרי	אלול	אב	תמוז	סיון	אייר	ניסן

קושי 2 (על כך שיציאת מצרים מוניס מניסין): וממאי דמעשה דאב קדים? דילמא מעשה דשבט קדים!

אם מוניס מתשרי

6	5	4	3	2	1	12	11	10	9	8	7
אלול	אב	תמוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון	תשרי

תירוצ: לא סלקא דעתך: דכתיב (דברים א) **אחרי הכתו את סיחון**, וכי נח

נפשיה דאהרן אכתי הוה סיחון קיים, דכתיב (במדבר כא) **ויסע הכנעני**

מלך ערד, מה שמועה שמע - שמע שמת אהרן, ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור

ניתנה רשות להלחם בישראל. והיינו דכתיב (במדבר כא: כ) **ויראו כל הצדה**

כי יצא אהרן, ואמר רבי אבהו: אל תקרי **ויראו** אלא וייראו

במדבר פרק כ

(כט) ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבפז את אהרן שלשים יום כל בית ישראל:

במדבר פרק כא

(א) וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי:

חיזוק לר' אבהו: כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: **כי** משמש בארבע

לשונות: אי, דילמא, אלא, **דהא**.

קושי על התירוצ: מי דמי? התם כנען הכא סיחון!

תירוצ: תנא: **הוא סיחון, הוא ערד, הוא כנען, סיחון - שדומה לסייח**

במדבר, כנען - על שם מלכותו, ומה שמו - ערד שמו.

נוסח אחר לברייתא: איכא דאמרי: **ערד - שדומה לערוד במדבר, כנען -**

על שם מלכותו, ומה שמו - סיחון שמו.

קושי 3: ואימא: ראש השנה אייר!

1	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2
ניסן	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון	תשרי	אלול	אב	תמוז	סיון	אייר

תירוצ: לא סלקא דעתך, דכתיב (שמות מ) **ויהי בחדש הראשון בשנה השנית**

באחד לחדש הוקם המשכן, וכתיב (במדבר י) **ויהי בשנה השנית בחדש**

השני... נאלף הצנן מאל משכן הצדת. מדקאי בניסן וקרי לה שנה שנית,

וקאי באייר וקרי לה שנה שנית - מכלל דראש השנה לאו אייר הוא.

מאתר הדרן והרבנית מישל כהן פרבר

• hadran.org.il •

קושי 4: ואימא ראש השנה סיון!

תירוצ: לא סלקא דעתך, דכתיב (שמות יט) **בחדש השלישי** **לצאת בני ישראל** מארץ מצרים, ואם איתא - בחדש השלישי בשנה השנית לצאת וגו', מיבעי ליה.

קושי 5 ובכך דחיית התשובה של ר' יוחנן: ואימא תמוז, ואימא אב, ואימא אדר!

12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
אדר	ניסן	אייר	סיון	תמוז	אב	אלול	תשרי	חשוון	כסלו	טבת	שבט

תשובה אחרת לשאלה: אלא אמר רבי אלעזר: מהכא (דברי הימים ב ג) **ויחל לבנות בחדש**

השני השני בשנת ארבע למלכותו. מאי שני - לאו שני לירח שמונין בו למלכותו?

קושי: מתקיף לה רבינא: ואימא שני בחדש!

תירוצ: אם כן שני בחדש בהדיא הוה כתיב ביה.

עוד קושי: ואימא בשני בשבת!

תירוצ 1: חדא: דלא אשכחן שני בשבת דכתיב.

תירוצ 2: ועוד: מקיש שני בתרא לשני קמא, מה שני קמא - חדש, אף שני בתרא - חדש.

חיזוק לדברי ר' יוחנן: תניא כוותיה דרבי יוחנן: **מנין שאין מונין להם למלכים אלא מניסן - שנאמר**

(מלכים א ו) ויהי בשמאניא שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים ולא,

וכתיב (במדבר לג) ויחל אהרן הכהן אל הר ההר אל פי ה' ולא, וכתיב (דברים א) ויהי

בארבעים שנה בצאתי ער חדש, וכתיב (דברים א) אחרי הכתו את סיחון ולא, ואומר וישא

הכנעני ולא, ואומר ויראו כל הצדה כי אעז אהרן ולא, ואומר ויהי בחדש הראשון בשנה

השנית ולא, ואומר ויהי בשנה השנית בחדש השני ולא, ואומר בחדש השלישי לצאת בני

ישראל ולא, ואומר ויחל לבנות ולא.

צמצום המשנה: אמר רב חסדא: לא שנו אלא למלכי ישראל, אבל למלכי אומות העולם - מתשרי מנינן.

הוכחה: שנאמר (נחמיה א) **דברי נחמיה בן חכיה ויהי בחדש כסלו שנת עשרים ולא,**

וכתיב (נחמיה ב) ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא ולא. מדקאי בכסליו וקרי

ליה שנת עשרים, וקאי בניסן וקרי ליה שנת עשרים - מכלל דראש השנה לאו ניסן הוא.

7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
תשרי	חשוון	כסלו	טבת	שבט	אדר	ניסן	אייר	סיון	תמוז	אב	אלול

קושי על ההוכחה: בשלמא היאך - מפרש דלארתחשסתא, אלא האי - ממאי

דלארתחשסתא? דילמא למנינא אחרינא הוא?

תירוצ: אמר רב פפא: **שנת עשרים שנת עשרים** לגזירה שוה, מה התם לארתחשסתא

- אף הכא לארתחשסתא.

עוד קושי: וממאי דמעשה דכסליו קדים, דילמא מעשה דניסן קדים?

תירוצ: לא סלקא דעתך: דתניא: **דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו, אמרן נחמיה למלך**

בניסן. דברים שאמר חנני לנחמיה בכסליו שנאמר (נחמיה א) **דברי נחמיה בן חכיה**

ויהי בחדש כסלו שנת עשרים ואני הייתי בשן הבירה. ויבא חנני אחד מאחי

הוא ואנשי מיהודה ואסאף אל היהודים הפליטה אשר נשאו מן השבי ואל

ירושלים. ויאמרו לי הנארים אשר נשאו מן השבי שם באדינה ברצה גדולה

ובחרפה וחומת ירושלים מפרצת ועצריה נצתו באש, אמרן נחמיה למלך בניסן,

שנאמר (נחמיה ב) **ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפניו**

ואסא את היין ואתנה למלך ולא הייתי רצ לפניו, ויאמר לי המלך מדוע

פניך רעים ואתה אינך חולה אין זה כי את רצ לב ואירא הרבה מאד. ואמר

למלך המלך לצולא יחיה מדוע לא ירצו פני אשר הציר בית קברות אבתי

חרבה ועצריה אכלו באש. ויאמר לי המלך אל מה זה אתה מבקש ואתפלל

אל אלהי השמים. ואמר למלך את אל המלך טוב ואם יטע צדק לפניך

אשר תעלהני אל יהודה [אל] ציר קברות אבתי ואפנה. ויאמר לי המלך

והשאל יושבת אצל צד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב ויטע לפני המלך

ויעלהני ואתנה לו זמן.

מאתר הדרן והרבנית מישל כהן פרבר

• hadran.org.il •

קושי על דברי רב חסדא: מתיב רב יוסף: (חגי א) **ביום צעריט וארבעה לחדש פשי בשנת**
שתימ לדריוש, וכתוב (חגי ב) **השביעי הצעריט ואחד לחדש**, ואם איתא - בשביעי בשנת שלש
מיבעי ליה!

תירוצ: אמר רבי אבהו: כורש מלך כשר היה, לפיכך מנו לו כמלכי ישראל.
קושי 1 על התירוצ: מתקיף לה רב יוסף: חדא - דאם כן קשו קראי אהדדי, דכתיב
(עזרא ו) **ושיצא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר די היא שנת שית**
למלכות דריוש מלכא, ותניא: **באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עמו**,
וכתיב (עזרא ז) **ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך**, ואם
איתא - שנת השמינית מיבעי ליה!

12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון	תשרי	אלול	אב	תמוז	סיון	אייר	ניסן

קושי 2: ועוד: מי דמי? התם - כורש, הכא - דריוש!
תירוצ לקושי 2 אבל לא לראשון: תנא: **הוא כורש, הוא דריוש, הוא ארתחשסתא**.
כורש שמלך כשר היה, ארתחשסתא - על שם מלכותו, ומה שמו - דריוש שמו. מכל
מקום קשיא!
תירוצ לקושי הראשון: אמר רבי יצחק: לא קשיא; כאן - קודם שהחמיץ, כאן - לאחר
שהחמיץ.

